

İRAN

ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	5
3. DIŞ TİCARET	7
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	10
5. TÜRKİYE ile TİCARET	12
EKLER:	14

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Milli Günü	11 Şubat
Resmi Dili	Farsça
Nüfusu (2024)	86.626.000 (IMF)
Yüzölçümü (kara)	1.622.500 km2 (Dünya Bankası)
Başkent	Tahran
Başlıca Şehirleri	Tahran, Meşhed, İsfahan, Tebriz, Şiraz, Ahvaz, Bander Abbas, Urumiye, Kerej
Para Birimi*	Riyal (Halk arasında Tümen ifadesi kullanılmaktadır.) 1 Tümen = 10 Riyal
Döviz kuru	Üç döviz kuru bulunmaktadır (Resmi kur, NİMA kuru, Serbest kur oranı)
Milli Günü	11 Şubat
Hafta sonu tatili	Perşembe & Cuma
Takvim	Celali Takvim (Şemsi Hicri) – Güneş yılı, Hicret başlangıç
Yılbaşı (yeni yıl) tatili	21-24 Mart (nevruz)
Uluslararası Telefon Kodu	+98

Coğrafi Konum

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında stratejik konumda yer alan İran'ın Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir. Ülkenin karadan ve denizden 15 ülke ile sınırı vardır.

Siyasi ve İdari Yapı

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir. İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır.

Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılabilirler. Hizib veya fraksiyon adı verilen yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

Dini Lider/Rehber (Supreme Leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), Rejim'in kurucusu Humeyni'nin vefatından sonra 1989'da seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Dini Lider (Rehber) mutlak yetki sahibi olup, birçok hayati ve önemli konuda son kararı veren kişidir.

Birçok kurum doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Bu kurumların yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin atanması veya görevden alınması Rehber'in yetkisindedir. Nizami ordu, İran Devrim Muhafızları Ordusu, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları ile İran İslam Cumhuriyeti Radyo ve Televizyonu doğrudan Dini lidere bağlıdır. Dini lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir. Dini liderin özellikle dini vakıflar aracılığıyla da ekonomik yaşam üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur.

Yürütme (Hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güven oyu alması gerekmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır.

Yargı: Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

İdare: İran'da "Ostan" adı verilen 31 vilayet bulunmaktadır. Ostanların valilerine ostandar denmektedir. Ostandarlar, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır. İran'daki yönetim anlayışı genel anlamıyla merkeziyetçi bir görünüm arz etmektedir.

Nüfus ve İstihdam

Ülke nüfusu genç olup 2023 yılı itibarıyla, %69'u 15-64 yaş grubu, %23'ü ise 0-14 yaş grubundadır. Kentleşme oranı %76'dır. (Dünya Bankası-2024)

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Engelibeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllere kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir alan ve %8'i ormandır. (www.fao.org)

İran üç iklim kuşağında yer almaktadır. Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. Tahran'da yazlar sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir. Ülkedeki iklim farklılıklarının tüketici alışkanlıkları üzerine etkileri farklıdır.

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

İran'ın başlıca doğal kaynağı petrol ve doğalgazdır. Petrol rezervi 208 milyar varildir. Venezuela ve Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın üçüncü büyük rezerve sahip OPEC üyesidir. Doğalgaz rezervi ise 34 trilyon m³ olup, Rusya'dan sonra dünyada ikinci zengin rezerve sahip ülkedir. ([OPEC](#))

İran ayrıca; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, krom, manganez, kömür, sülfür ve altın gibi madenler bakımından da zengindir. İran, dünyanın en büyük çinko, ikinci büyük bakır rezervine ve ayrıca dokuzuncu büyük demir rezervlerine sahiptir. Bununla birlikte, İran'da madencilik sektörünün yeterince geliştiği söylenemez. Maden yataklarının geliştirilmesi Hükümetin öncelikleri arasında yer almakta ve sektörde yatırımlar teşvik edilmektedir.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlarla - milyar \$)	376,25	372,82	434,24	463,75	498,49	532,56	565,47	599,9
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlarla -%)	3,8	5	3,7	3,1	2,8	2,4	2	2
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlarla - \$)	4.432	4.347	5.013	5.300	5.640	5.965	6.271	6.586
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	45,8	40,7	31,7	29,5	27,5	25,8	25	25
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	3,8	2,8	2,9	3	3	3	3	3
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	9	8,1	8	8,4	8,8	9	9	9
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	36,9	34	34,6	34,9	35,2	35,3	35,5	35,6

Kaynak: IMF (2024 Ekim)

*Tahmini veriler

İran, 2024 yılı için tahmin edilen GSYİH'sı itibarıyla 196 ülke arasında 37. büyük ekonomidir. Bu çerçevede, kişi başına düşen milli geliri ile dünyada 120. sırada yer almaktadır. (IMF)

İran ekonomisi; geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına bağlı, aşırı düzenleyici çerçeveye sahip, içe dönük ve kapalı, kısıtlı rekabetin olduğu, vergilemenin etkili bir şekilde çalışmadığı, sübvansiyonların yaygın bir şekilde bulunduğu, düşük faktör verimliliğine sahip kamunun baskın olduğu bir ekonomik görünüm sunmaktadır. Öte yandan, ekonominin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi kalkınma hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, son yıllarda özelleştirmeler yoluyla, özel sektör de gelişme göstermektedir.

Kamu ağırlıklı ekonomide devletin sosyal politikaları da etkindir. Temel mallar veya enerji tüketimi başta olmak üzere halkın geniş kesimine farklı dönemlerde büyük ölçekli sübvansiyonlar sağlanmaktadır. Bu sübvansiyonlar doğrudan mal ve hizmet yardımları veya nakit şeklinde olabilmektedir.

2023 yılı GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı %13, sanayinin (inşaat dahil) %42 ve hizmetler sektörünün %45'dir. İmalat sektörünün katkısı %20 oranında olmuştur. (Dünya Bankası-2024)

1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. Sözkonusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. Ekonominin petrol ve doğalgaz gelirlerine bağımlı olmasının da etkisiyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi de, iktisadi kalkınma için ihtiyaç duyulan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellemiştir.

Bu çerçevede, ekonominin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesi yer almıştır.

Ancak, son olarak ABD'nin 2018 yılında Nükleer Anlaşmadan çekilmesinin ardından ABD yaptırımları 2018 yılının Ağustos ve Kasım aylarında olmak üzere iki aşamada tekrar yürürlüğe konmuştur. İran'dan sıfır petrol ihracatı politikasının esas oluşturduğu yaptırımlarla belirli sektörler ve şahıslar hedef alınmıştır. Yabancı yatırımlar durma noktasına gelmiş, 2016-2018 döneminde ülkeye giren yabancı firmaların birçoğu ülkeden geri çekilmiştir. İran'ın petrol üretimi ve ihracat geliri düşmüştür. ABD Yaptırımlarının güncel durumu hakkında detaylı bilgiye Bakanlığımız web sayfasından ulaşılması mümkündür. (<https://ticaret.gov.tr/yurtdisitekilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>)

İran Hükümeti ise, yaptırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, birçok ürünün ithalatına yasak koymuş, ithalatta ön-kayıt sistemine geçmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir. (<https://ticaret.gov.tr/data/5ee20f8213b876e308cc14f3/Yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%20ve%20C3%9Cr%C3%BCn%20Grupland%C4%B1rmalar%C4%B1na%20C4%B0li%C5%9Fkin%20Notlar.pdf>)

Dünya Bankası'nın İran ekonomisiyle ilgili olarak 2022 yılı Ekim ayında yaptığı değerlendirmeye göre; İran ekonomisi, hidrokarbon, tarım ve hizmet sektörlerinin yanısıra imalat ve finansal hizmetlerde gözle görülür bir kamu varlığı ile karakterize edilmektedir. Petrol ihraç eden bir ülke için nispeten çeşitlendirilmiş olsa da, ekonomik faaliyet ve hükümet gelirleri halen petrol gelirlerine dayanmakta ve bu nedenle değişken/oynak yapıdadır. Beş yıllık yeni bir kalkınma planı hazırlanmaktadır. Önceki plan üç sütundan oluşmuştur: dirençli bir ekonominin geliştirilmesi, bilim ve teknolojiye ilerleme ve kültürel mükemmelliğin teşvik edilmesi. Öncelikleri arasında kamu iktisadi teşekkülleri ile finans ve bankacılık sektörlerinin reformu ve petrol gelirlerinin tahsisi ve yönetimi yer almıştır. Yaptırımlar ve emtia fiyatlarındaki dalgalanma dahil olmak üzere dış şoklar, 2019/20'de sona eren on yıllık bir durgunluğa neden olmuştur. Petrol ihracatındaki geniş daralma, hükümet maliyesi üzerinde önemli bir baskı oluşturmuş ve enflasyonu dört yıl üst üste %40'ın üzerine çıkarmıştır. Sürekli yüksek enflasyon, hane halkının satın alma gücünde önemli bir düşüşe yol açmıştır. Aynı zamanda, iş yaratma kapasitesi, işgücü piyasasına giren genç ve eğitilmiş büyük havuzu eritmek için yetersiz kalmıştır. Son iki yılda İran ekonomisi, salgın sonrası hizmetlerde toparlanma, artan petrol sektörü faaliyeti ve uyumlu politika eylemiyle desteklenerek toparlanmaya başlamıştır. Yurt içinde üretilen malların uluslararası fiyat rekabetine girmesine yardımcı olan döviz kurunun değer kaybetmesi ile ekonomisi yaptırımlara uyum sağlamıştır. Yaptırımlar altında ticaret, komşu ülkeler ve Çin'e doğru daha fazla yönelmiştir. Ayrıca, yaptırımlar nedeniyle yurt dışındaki çoğu varlığa erişilemez hale geldiğinden, uluslararası işlemleri halletmek için yerel para ile ticaret, takas ve diğer dolaylı ödeme kanalları giderek daha fazla kullanılır hale gelmiştir. (<https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#1>)

3. DIŞ TİCARET

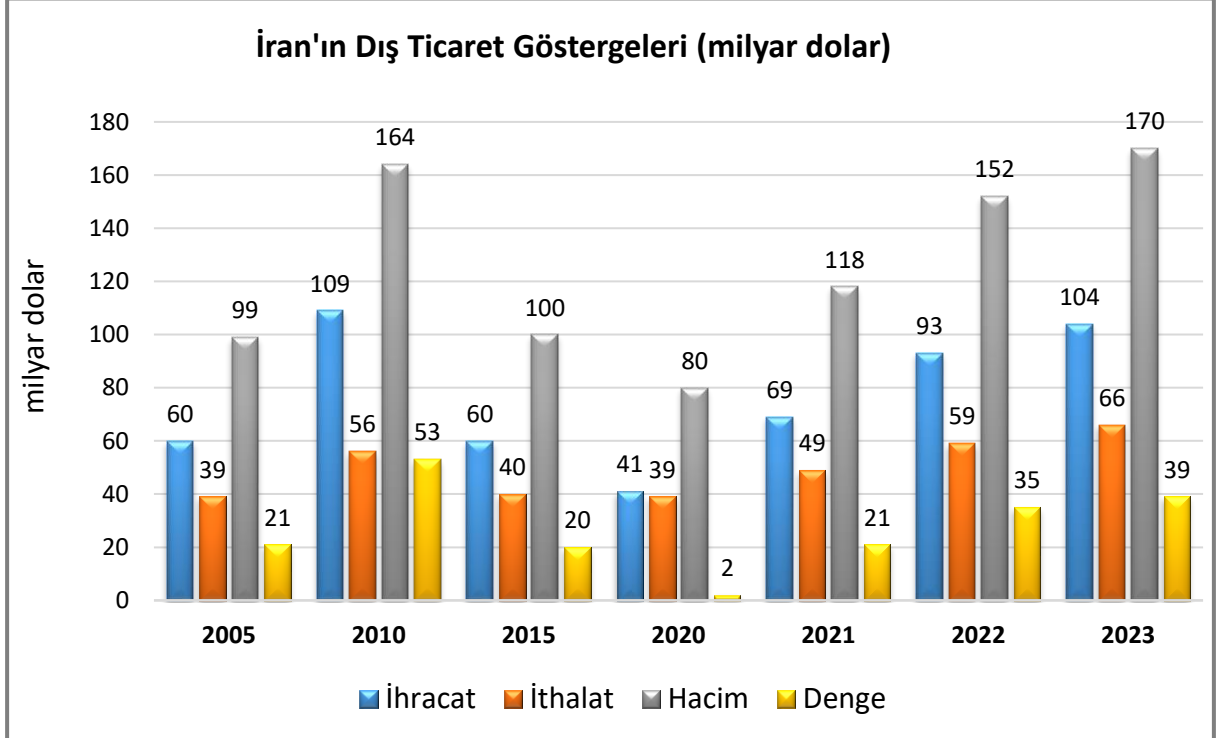
Genel Durum

İran'ın son yıllarda izlediği dıŐa açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dış engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayiye korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır. (Ticaret, Sanayi ve Maden Bakanlığı: <http://en.mimt.gov.ir/>)

İran'ın dış ticareti yıllar içinde yaptırımlara bağlı olarak önemli dalgalanmalar yaşamaktadır. Yaptırımların siyasi, askeri ve ticari boyutları bulunmaktadır. İran'a yönelik olarak BM gibi uluslararası kuruluşlar, Avrupa Birliği (AB) gibi ulus üstü kuruluşlar, İsrail ve ABD gibi ülkeler tarafından muhtelif yaptırımlar uygulanmıştır. (<https://ticaret.gov.tr/data/5ee20f8213b876e308cc14f3/Yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%20ve%20C3%9Cr%C3%BCn%20Grupland%C4%B1rmalar%C4%B1na%20C4%B0li%C5%9Fkin%20Notlar.pdf>)

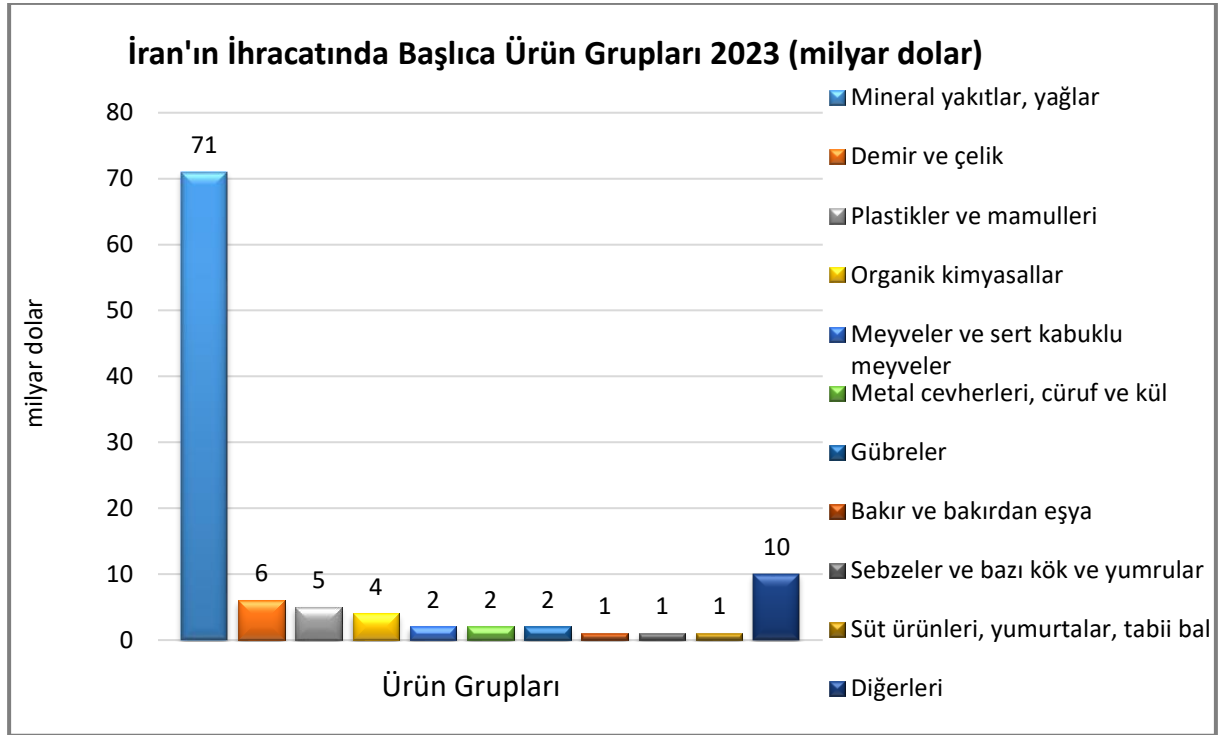
Dış Ticareti

Kaynak: Trademap / İran-directdata (10.12.2024)

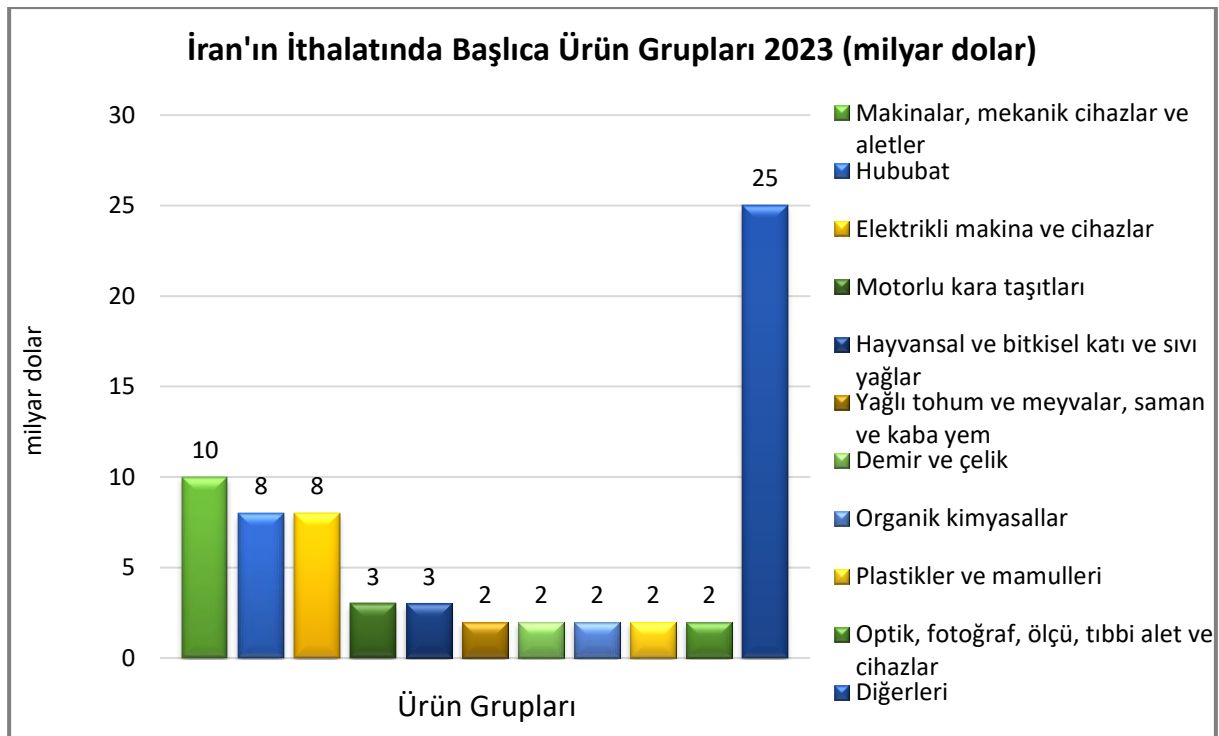
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticareti

İhracatı

Kaynak: Trademap / İran -directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

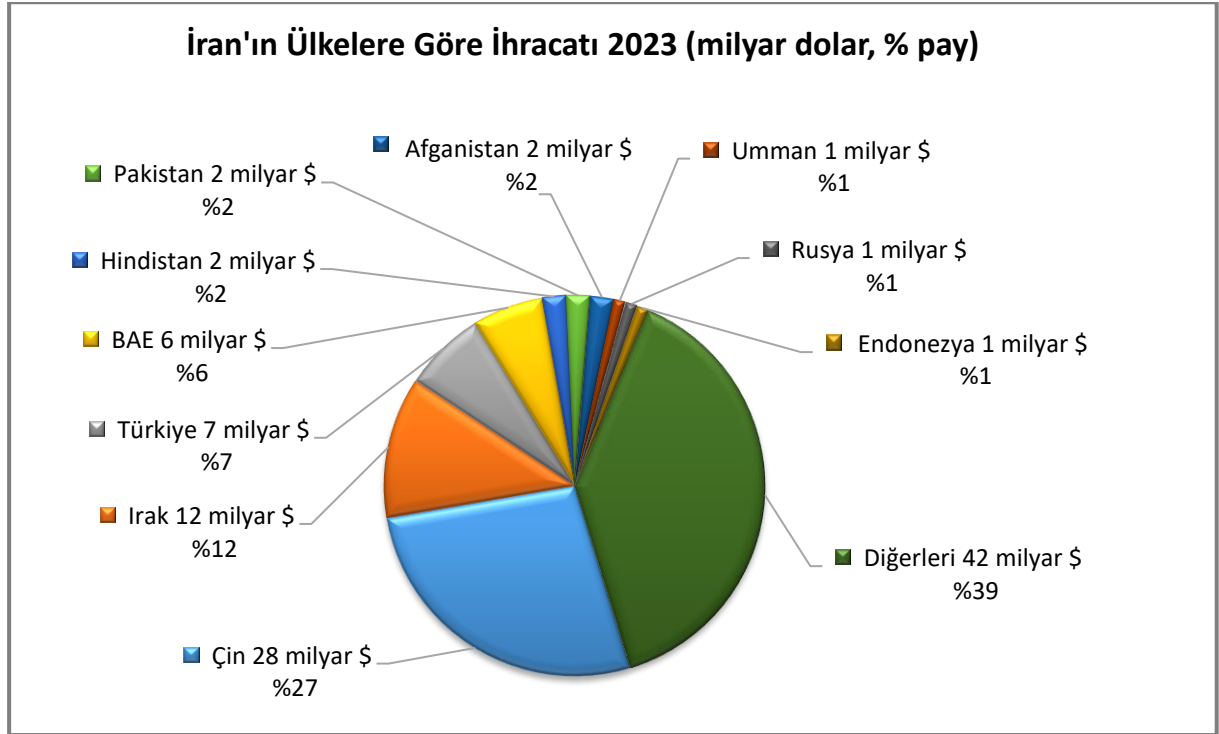
İthalatı

Kaynak: Trademap / İran -directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

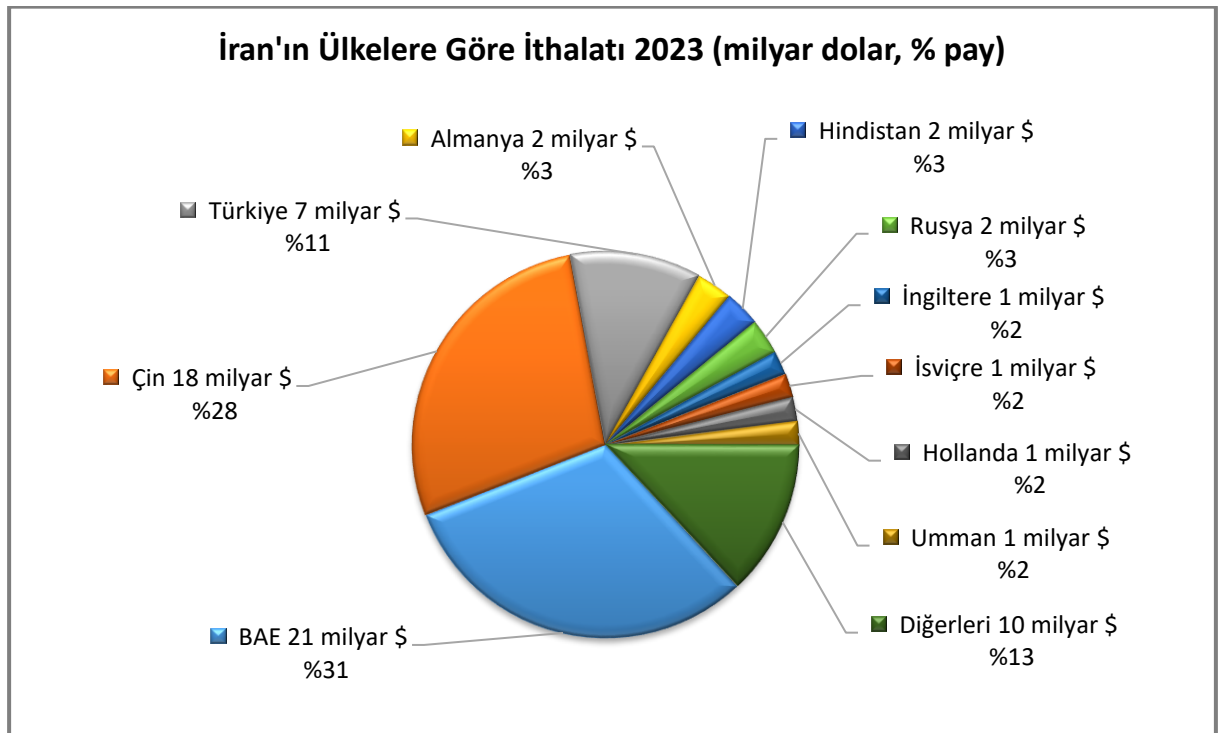
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İhracatı

Kaynak: Trademap-mirrordata / İran [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalatı

Kaynak: Trademap-mirrordata / İran [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran'da, 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır.

Kasım 1985'den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran'da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002'de ise yeni Yabancı Yatırımı Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir.

FIPPA ile, devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60'lardan %20'lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür.

Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80'ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 dolara kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir. (İran Yatırım Ajansı: <http://www.investiran.ir/en/home>)

İran'da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır işlemleri, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlükler yol açmaktadır. Çalışma ve oturma izni alınmasına yönelik prosedürün uzunluğu firmaları zaman bakımından zorlamaktadır.

İran'a yapılan hazır giyim ihracatını zorlaştıran 9 Ekim 2016 tarihli "İran'da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi" uyarınca, İran'a hazır giyim ihracatı yapmak isteyen yabancı firmaların öncelikle İran'da %20 üretim yapması, bu üretimi zaman içinde belli bir planda artırması ve üretimlerinin %50'sini ihraç etmesi gibi koşulları karşılaması gerekmektedir.

İran, 2022 yılında 1,5 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. (UNCTAD-<https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/364/index.html>)

Türkiye'nin 2021 yılı itibarıyla yurtdışında gerçekleştirdiği yaklaşık 47 milyar dolar değerindeki doğrudan yatırım stokunda İran'ın payı 135 milyon dolardır. Öte yandan, yine 2021 yılı itibarıyla yurtdışından Türkiye'ye gelen yaklaşık 130 milyar dolar değerindeki doğrudan yatırım stokunda ise İran'ın payı 31 milyon dolardır. (TCMB-2023)

İran;

- 2021 yılı insani gelişmişlik endeksine göre 191 ülke arasında 76. sıradadır. (BM-2024)
- 2023 yılı ekonomik serbestlik endeksine göre 176 ülke arasında 169. sıradadır. (The Heritage Foundation-2024)
- Küresel rekabetçilik açısından 2019 yılı verilerine göre 141 ülke arasında 99. sıradadır. (World Economic Forum-2024)

Serbest Bölgeler

Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic & Free Trade Zone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir. (<http://lexarabiae.meyer-reumann.com/wp-content/uploads/IranFreeZones.jpg>)

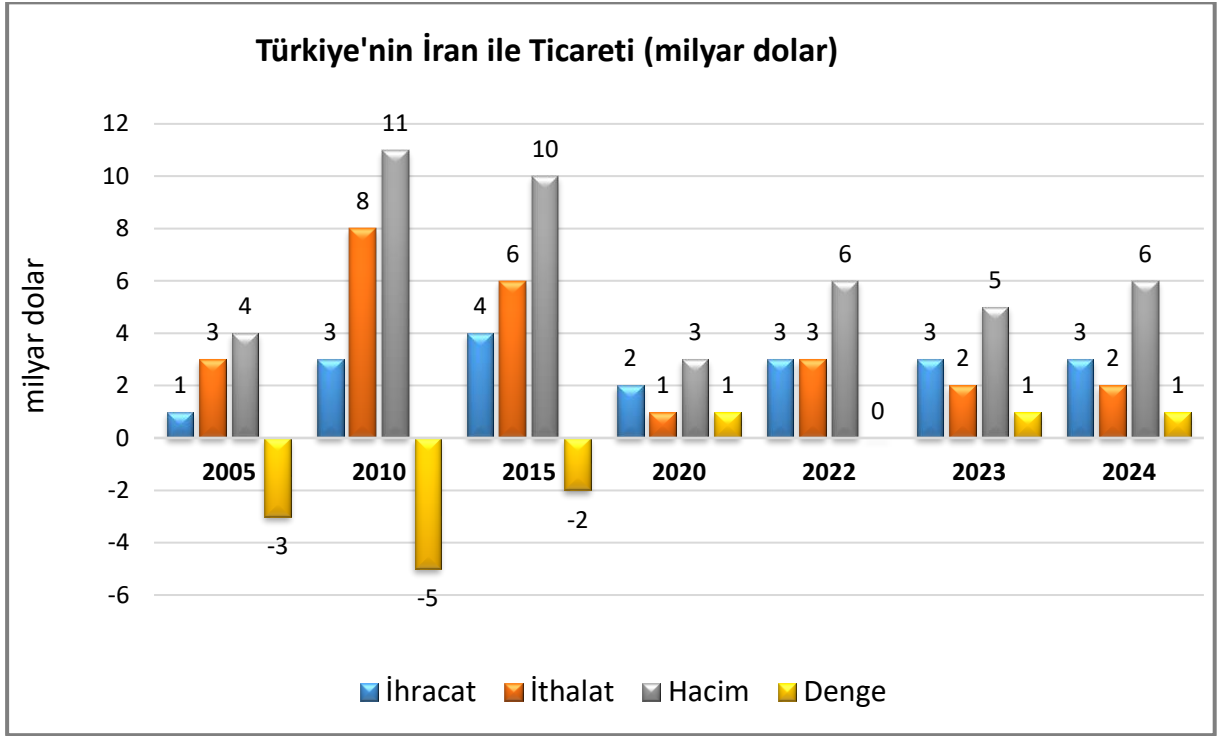
1-Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri:

- İran'da Queshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 serbest ticaret-sanayi bölgesi bulunmaktadır.
- Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye/mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir. (<http://www.investiniran.ir/en/whyiran1/investmentincentives/industrialzones>)

2-Özel Ekonomik Bölgeler:

- İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara daha cazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır.
- İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır. (<http://www.freezones.ir/>)

5. TÜRKİYE ile TİCARET

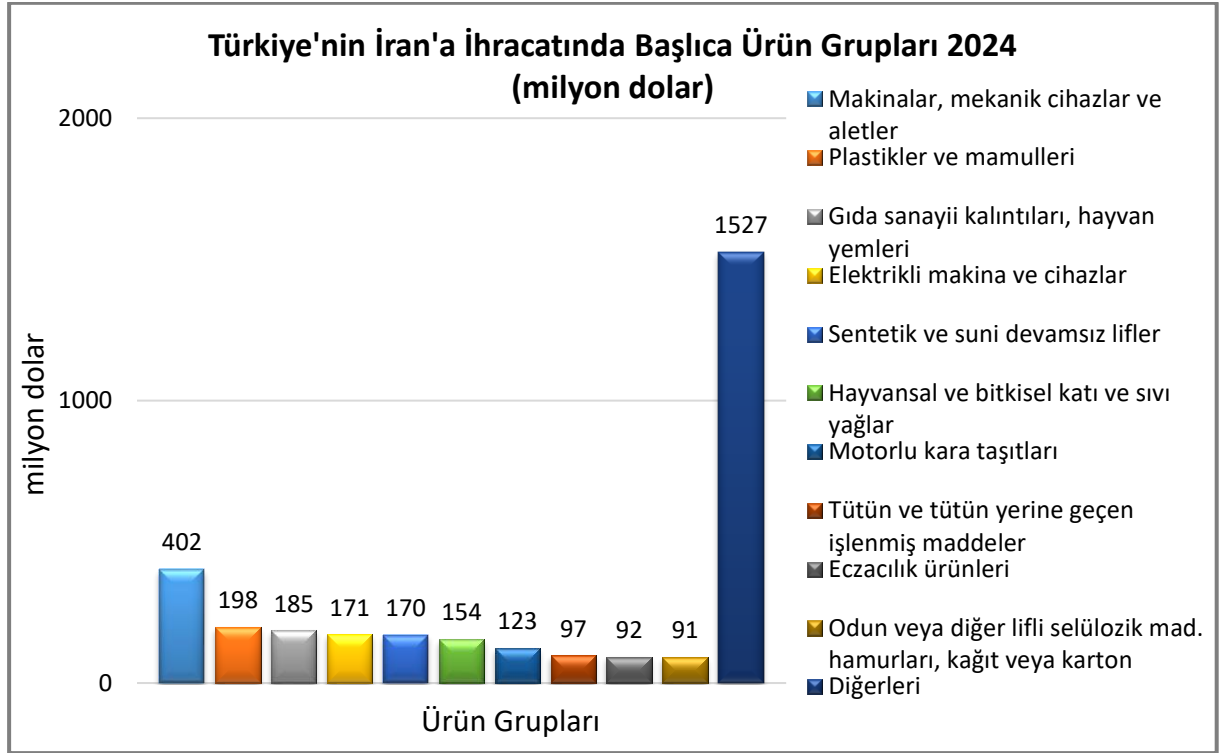
Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

2024 yılında;

-İran'a ihracatımız bir önceki yıla göre az miktarda (%0,5) azalmış olmakla birlikte, en çok ihracat yapılan 22. ülke olmuştur.

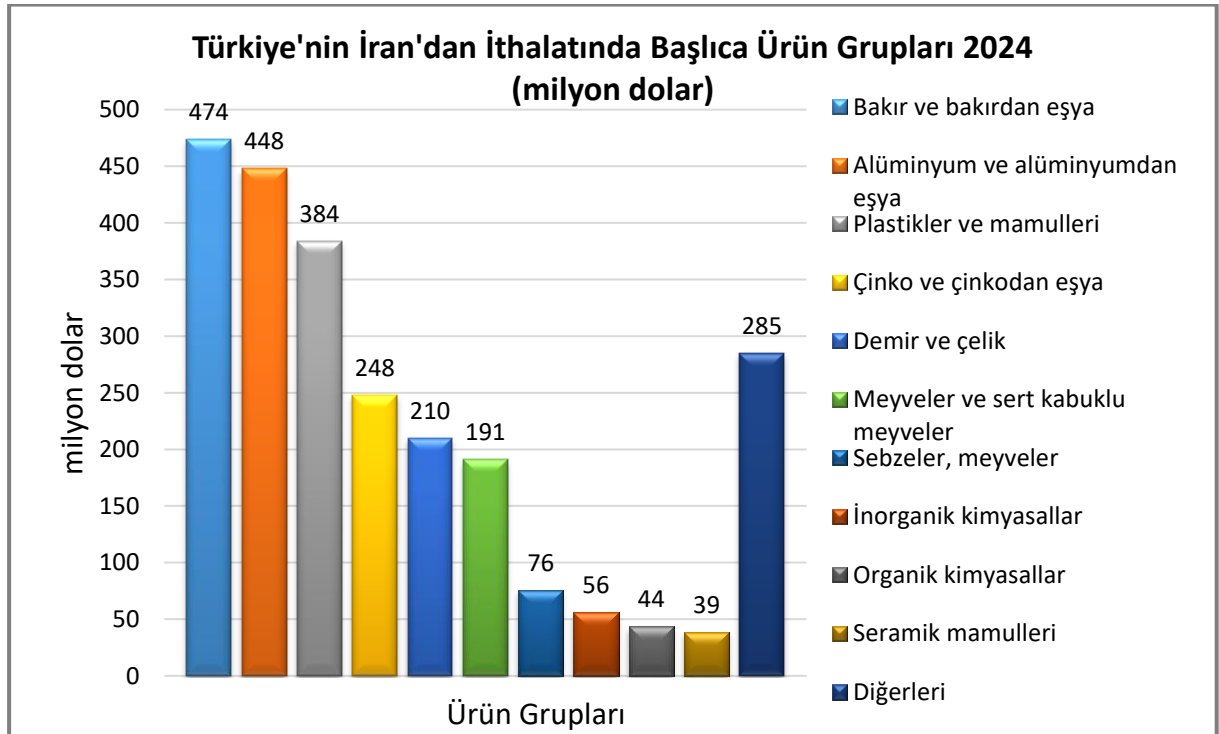
-Ülkeden ithalatımız ise bir önceki yıla göre %13 artmış olup, ülkeler sıralamasında 28. sırada yer almıştır.

Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:**EK-1: İran'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022-2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			69 495 784	93 458 233	104 487 285	100	11,8
1.	2709	Ham petrol	19 511 060	32 988 793	40 285 896	38,6	22,1
2.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	6 012 341	8 711 011	15 450 828	14,8	77,4
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	9 644 426	13 710 918	12 087 757	11,6	-11,8
4.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	4 429 309	4 241 823	2 990 943	2,9	-29,5
5.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	2 574 829	2 763 448	2 562 247	2,5	-7,3
6.	2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	1 019 068	1 703 534	2 172 024	2,1	27,5
7.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	2 646 162	2 077 176	2 053 993	2	-1,1
8.	7206	Külçe veya diğer ilk şekillerde demir ve alaşımsız çelik (72.03 pozisyonuna giren demir hariç)	1 459 002	1 810 277	1 725 796	1,7	-4,7
9.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	315 392	637 457	1 583 461	1,5	148,4
10.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	1 408 854	2 869 000	1 532 795	1,5	-46,6
11.	7214	İnşaat demiri	1 198 846	1 201 603	1 006 215	1	-16,3
12.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	1 285 575	1 195 309	976 740	0,9	-18,3
13.	2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	238 428	783 297	818 024	0,8	4,4
14.	7601	İşlenmemiş alüminyum	625 835	1 010 465	634 496	0,6	-37,2
15.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	1 162 057	491 043	567 820	0,5	15,6

Kaynak: Trademap- / İran – directdata

EK-2: İnan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			48 986 643	58 922 123	65 555 454	100	11,3
1.	1005	Mısır	3 140 356	3 442 144	3 646 182	5,6	5,9
2.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	4 383 422	3 784 199	3 535 800	5,4	-6,6
3.	1201	Soya fasulyesi	1 509 648	1 661 868	2 036 698	3,1	22,6
4.	1001	Buğday ve mahlut	1 862 191	2 194 438	1 519 241	2,3	-30,8
5.	1006	Pirinç	628 023	2 263 890	1 382 440	2,1	-38,9
6.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1 301 169	1 182 574	1 272 025	1,9	7,6
7.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	554 967	894 293	1 270 866	1,9	42,1
8.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	0	0	1 223 471	1,9	0
9.	1003	Arpa	927 885	791 016	1 088 171	1,7	37,6
10.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	1 418 798	632 571	1 032 595	1,6	63,2
11.	8701	Traktörler	430 124	1 480 577	941 524	1,4	-36,4
12.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	580 376	692 031	787 317	1,2	13,8
13.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	834 263	629 487	782 989	1,2	24,4
14.	8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	485 384	561 738	724 181	1,1	28,9
15.	9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	606 012	530 926	688 701	1,1	29,7

Kaynak: Trademap / İnan -directdata

EK-3: İnan'ın Ülkelere Göre İhracatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülkeler (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (% 2022-2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		69 495 784	93 458 233	104 487 285	100	11,8
1.	Çin	18 360 747	25 641 560	28 292 975	27,1	10,3
2.	İrak	8 108 151	7 335 136	12 035 368	11,5	64,1
3.	Türkiye	4 802 460	5 777 223	7 066 765	6,8	22,3
4.	BAE	3 821 388	6 372 760	6 091 343	5,8	-4,4
5.	Hindistan	1 726 008	1 887 791	2 377 454	2,3	25,9
6.	Pakistan	1 122 435	1 361 593	1 973 301	1,9	44,9
7.	Afganistan	1 800 539	1 644 535	1 762 052	1,7	7,1
8.	Umman	541 815	1 125 743	1 232 432	1,2	9,5
9.	Rusya	599 013	691 205	909 707	0,9	31,6
10.	Endonezya	1 045 795	936 496	705 749	0,7	-24,6
11.	Azerbaycan	378 726	462 251	558 396	0,5	20,8
12.	Ermenistan	272 834	369 711	493 869	0,5	33,6
13.	Türkmenistan	286 298	434 529	462 131	0,4	6,4
14.	Tayland	754 759	752 048	428 104	0,4	-43,1
15.	Özbekistan	372 462	290 892	344 834	0,3	18,5

Kaynak: Trademap / İnan – directdata

EK-4: İnan'ın Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülkeler (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (% 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		48 986 643	58 922 123	65 555 454	100	11,3
1.	BAE	14 981 120	18 013 628	20 569 668	31,4	14,2
2.	Çin	11 273 578	15 556 580	18 335 374	28	17,9
3.	Türkiye	5 128 055	6 083 780	6 900 852	10,5	13,4
4.	Almanya	1 896 199	1 887 086	2 289 280	3,5	21,3
5.	Hindistan	1 519 384	2 737 007	2 165 061	3,3	-20,9
6.	Rusya	1 451 661	1 525 450	1 849 364	2,8	21,2
7.	İngiltere	1 179 128	948 344	1 295 030	2	36,6
8.	İsviçre	1 644 001	1 177 821	1 044 933	1,6	-11,3
9.	Hollanda	875 667	904 174	1 000 572	1,5	10,7
10.	Umman	508 414	759 082	955 897	1,5	25,9
11.	Hong Kong	416 961	462 194	858 260	1,3	85,7
12.	İtalya	669 658	721 909	773 217	1,2	7,1
13.	G. Kore	592 094	728 824	711 280	1,1	-2,4
14.	Malezya	455 024	631 530	639 862	1	1,3
15.	Pakistan	242 879	939 206	635 883	1	-32,3

Kaynak: Trademap / İnan - directdata

Ek-5: Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim (%, 2023-2024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			3 068 842	3 225 687	3 210 410	100	-0,5
1.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	217	71 804	178 774	5,6	149
2.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	16 759	1 274	133 200	4,1	10355,3
3.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	41 407	25 253	91 397	2,8	261,9
4.	4703	Sodalı veya sülfatlı kimyasal odun hamuru	80 684	90 673	89 400	2,8	-1,4
5.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	74 321	77 589	83 296	2,6	7,4
6.	0407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	8 161	27 050	69 818	2,2	158,1
7.	4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	59 986	66 147	68 688	2,1	3,8
8.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	90 297	65 205	65 985	2,1	1,2
9.	3906	Akrilik polimerleri (ilk şekillerde)	42 081	41 546	44 376	1,4	6,8
10.	1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	32 284	45 209	42 418	1,3	-6,2
11.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	64 169	58 578	42 037	1,3	-28,2
12.	3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	28 078	34 148	41 477	1,3	21,5
13.	3302	Sanayide ve içecek imalinde hammadde veya koku verici maddeler ve karışımlar	28 382	39 347	39 680	1,2	0,8
14.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	53 622	42 945	39 631	1,2	-7,7
15.	5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş olsun olmasın)	32 184	33 206	39 184	1,2	18

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

Ek-6: Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim (%, 2023-2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			3 353 808	2 180 642	2 454 369	100	12,6
1.	7601	İşlenmemiş alüminyum	776 547	375 472	422 867	17,2	12,6
2.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	340 609	263 835	291 197	11,9	10,4
3.	7901	İşlenmemiş çinko	370 097	263 290	246 484	10	-6,4
4.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	249 155	106 953	223 176	9,1	108,7
5.	7408	Bakır teller	164 170	129 253	157 926	6,4	22,2
6.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	52 005	74 159	141 804	5,8	91,2
7.	7202	Ferro alyajlar	55 246	52 214	74 487	3	42,7
8.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	65 809	37 687	59 946	2,4	59,1
9.	7214	İnşaat demiri	51 207	37 853	53 626	2,2	41,7
10.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	73 094	77 997	52 412	2,1	-32,8
11.	3903	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	41 782	27 784	45 610	1,9	64,2
12.	6907	Cilasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları, mozaik küpler vb.	26 617	34 491	38 101	1,6	10,5
13.	2009	Meyve ve sebze suları	13 924	30 047	34 902	1,4	16,2
14.	2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	6 148	10 680	30 039	1,2	181,3
15.	2712	Vazelin, parafin, petrol mumu, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	52 451	36 409	27 937	1,1	-23,3

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata